

Fejezetek a Szabadon játékosan örömmel című kiadványunkból (6. rész)

TAVASZ

A farsangi készülődés közben már megfigyelhettük, hogy szemmel láthatóan egyre hosszabbodnak a napok. A meteorológiai tavasz március 1-én, a csillagászati tavasz március 21-én kezdődik. A tavaszi napéjegyenlőség idejére eső három jeles nap - Sándor, József, Benedek napja - a néphit szerint az év első meleg napjai. Az emberek már vágnak a meleg, tavaszi napsugárra. Ezt mutatják a tavaszváró népi mondókák is, amelyek minden tájon számtalan formában éltek. Ezeket mondogathatjuk a gyerekekkel is.

Tavaszcímű népi mondókák:

„Süss ki Nap,
Szent György nap,
kertek alatt két kis bárány
majd megfagy.

Süss ki kopasz kert alá,
bújj be hideg föld alá,
süss fel, süss fel,
tavasz napocskája.”

„Azt mondják a cinegék,
itt a tavasz, nyitni kék!”

„Kék ibolya, hóvirág,
csupa öröm a világ!”

„Fúj a szél, meleg szél,
jön a tavasz, fut a tél.”

„Gyere tavasz, várva várlak,
hozz zöld ruhát fűnek, fának.”

JÁTÉK A SZABADBAN

Mint minden évszaknál, itt is a legfontosabb a közvetlen ismerkedés az évszakra jellemző jegyekkel. A természetes tavaszi környezetben játszva az udvaron, vagy sétálva a környező vidéken óhatatlanul észlelik a gyerekek a tavasz első jeleit.

Az első napsugarak leparancsolják róluk a kesztyűt, sapkát, a vastag csizmát. A kabát alól délben levesszük a melegítőt, a nadrág alá elég egy zokni, nincs szükség harisnyára.

- Rögtön használjuk is ki az alkalmat - a félig elnyűtt, elhagyott, feleslegessé váló kesztyűket gyűjtsük össze, s csináljunk belőlük kesztyű bábokat! E munkában igen értékesé válhatnak a télen elszaporodó párjavesztett kesztyűk! Színük, formájuk, anyaguk is adhat ötleteket. Gyöngyökkel, gombokkal, fonaldarabkákkal, filc darabkákkal, ping-pong labda fejekkel egészíthetjük ki, s nagyon gazdag bábkészletet alakíthatunk így ki! Csinálhatunk csak úgy, mindenféle bábót, de elkészíthetjük célirányosan egy-egy mese szereplőit is. Az is jó ötlet, ha a mesékben leggyakrabban szereplő figurákat jelenítjük meg,

így sokféle történet előadásának feltételeit teremtjük meg. Az így alakuló figuratárral aztán a gyerekek könnyebben kezdenek kitalált történetek előadásába is, míg az egy meséhez készülő figurák általában lekötik a fantáziájukat. Hagyjunk a bábok között néhány kesztyűt csak úgy - átalakítás nélkül, ezeket felhúzva, bármilyen hiányzó szereplő pótolható minden történetben. Esetleg nagy hirtelen egy-egy kiegészítővel át is alakítható a kesztyű a megfelelő figurává, ha a gyerekek ezt igénylik.

- Megfigyelhetjük a hóolvadás folyamatát, a csepegő jégcsapokat, a tócsák keletkezését. Kékebb lesz az ég színe, a levegőben „tavasz illat”, s langy tavaszi szellő lengedez. Szinte hívogat, hogy arcunkat megfürdessük benne, s érezzük, ahogy simogat.

- Mi változott meg a természetben? A fehér hó elolvadása után előtűnik a barna föld, fagyossága felenged. A száraz fűcsomók tövében sarjadni kezd az új zöld hajtás. A jégen csúszkálás helyett most sárban tocsogunk, gumicsizmánk cuppog benne. A bokrok, a fák rügyei megduzzadnak - lehet találgatni, hogy levél lesz-e belőlük, vagy virág?

Válasszunk ki egy fát, egy bokrot, amit heteken át nap mint nap figyelhetünk, hogyan változik: a bimbó láthatóan hízik, majd kifeslik, levelet vagy virágot bont,... Megfigyelhetjük a rovarok kirajzását, a virágzó növények körülötti zsongást, a méhek munkáját.

- A téli etetés közben ismerőseinkké vált madarak dalolni kezdenek, keresik a párjukat, s csőrükben pelyheket, ágacskákat hordanak a fészeképítéshez. Kis fonott tálkában

tegyünk egy faág elágazásba fészeképítő anyagokat: gyapjú szálakat, állati szőrt, tollakat, mohát, száraz füvet, apró anyag darabokat. Kis kosárkánk hamarosan ki fog ürülni! Figyeljük meg, hová hordják mindezt, s néhány hét múlva, ha fészüket nem is láthatjuk, de azt igen, hogy csőrükben már kukacot visznek, s azt a zöld lombok között hangos, örvendező csivitelés fogadja - kikeltek a fiókák! Nyomon követhetjük, milyen szorgosan hordják a szülők az eleséget! Ha szerencsések vagyunk, - főleg vidéki óvodákban - megfigyelhetjük a hazaköltöző madarakat: fecskét, gólyát. Az ő fészek-építésük, fióka-nevelésük igazán jól nyomon követhető! Különösen érdekes a gólyák életét megfigyelni, hiszen nyitott fészük, s meglehetősen nagy termetük jól láthatóvá teszi őket. Fészük átmérője 3-5 m, s igazán jól látható, ahogy ágdarabkákkal rendbe teszik tavasszal. Nyomon követhető a költési időszak öt hete is, aztán a kikelő 3-5 fióka nevelkedése is. Távolról is kivehető, ahogy a szülők etetik kicsinyeiket, sőt akár a békát is felismerhetjük, ahogy széttárt lábaival csőrükben tartják, majd megnézhetjük a folyamatot, ahogy a kis gólyák bendőjébe kerül.

A madarak költéséről mesélhetünk is: Móra Ferenc: „A cinegefészek” című történetét.

- Nagyon sok madarat fenyeget a kipusztulás. A sasoknak, baglyoknak az élettere is beszűkült, hiszen mint nagytestű ragadozó madaraknak nagy, összefüggő, zavartalan vadászterületre van szükségük ahhoz, hogy nagy mennyiségű táplálékukhoz nap mint nap hozzá

tudjanak jutni. Ezen kívül azonban ritka, különlegességnek számító tojásaik miatt a gyűjtők rendszeresen kirabolták e madarak fészkeit. (Ezek sokszor csak másodévenként költenek, s olyankor is nem egyszer csak egyetlen tojást, hiszen kis ragadozó fiókájukat sokáig, sok peccsenyével kell táplálniuk.) Ezért az állatvédők akcióba kezdtek: felmérték, hol található még e ritka madaraknak fészük, s a költési időszak kezdetétől a végéig, heteken át, éjjel-nappal folyamatosan kint ülnek a fészek közelében, s vigyázzák a költés háborítatlanságát. Nem egy állatkertben kikelt fiókát telepítettek természetes körülmények közé. Az évtized óta tartó „Uhu program” keretében például immár tíz fölé emelkedett a természetes körülmények között élő, és szaporodó uhu párok száma.

- A tavasz ugyanolyan feldolgozandó témákat nyújt kicsiknek és nagyoknak egyaránt. Különbség a gyerekekben van: ahogy nőnek, egyre mélyebb, kitartóbb megfigyelésekre képesek, egyre bővebb ismeretanyaggal rendelkeznek. Tehát egyre hosszabban, részletesebben, elmélyültebben foglalkozhatunk velük egy-egy részlettel. Elő is készülhetünk: megbeszélhetjük, mire figyeljenek, előzőleg, vagy utólag könyvekben kereshetjük hozzá plusz információkat.